

TARTU ÜLIKOOL

Sotsiaal- ja haridusteaduskond

Sotsioloogia ja sotsiaalpoliitika instituut

Maarja Vollmer

Uusimmigrantidest noorte Eesti ühiskonda integreerumise kogemused

Bakalaureusetöö

Juhendaja: PhD Judit Strömpl

Tartu 2013

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töös kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Maarja Vollmer

03.06. 2013

ABSTRACT

The experiences of young recent immigrants on integration into Estonian society

The aim of this bachelor thesis is to find out the experiences of young people who have recently (< 3 years) moved to Estonia and see how they experience their settlement into Estonian society. Young people migrate here mostly because of two reasons. Either their parents come to work and their children follow, or they come here to study as Estonia has better educational opportunities than their homeland.

In the empirical part six half-structured individual interviews were carried out among students from United States, Sweden, Russia, Georgia and Lithuania. The topics in the interviews covered their adjustment in Estonia, their friends, local acquaintances, free time, hobbies and also which part Estonia has in their future.

Based on the interviews it can be said that young recent immigrants have experienced their life in Estonia mainly in a positive way. This is primarily because of the welcoming and warm surroundings that their peers create. However, all of the interviewees have in a way experienced not so positive reactions towards themselves which is associated to Estonians' low tolerance against migrant people. Yet, different approaches exist based on the origin of the migrant and whether the local being involved into action is a young or older person. Further experiences on integration are mostly based on how the locals react to the young migrant and so every teenager has taken an attitude towards her or his integration into Estonian society. Some of them have decided to exclude themselves to avoid being excluded by others, some have found friends of the same origin and some of them have local friends, but do not care about integration as they are not planning on staying here.

In addition, there is a distinction between those who come from a country that has better conditions and those who come from a less developed country. The later are interested in participation of the local life and wish to stay here, whereas the other ones do not really care what is happening outside their school and prefer to leave after graduation.

Keywords: adaption, integration, recent immigrants, young immigrants.

Sisukord

ABSTRACT	3
Sisukord.....	4
Sissejuhatus	6
I Kirjanduse ülevaade	8
Migratsioon.....	8
Migratsioon noorte seas	9
Migrantide määratlemine	10
Uusimmigrandid.....	10
Lõimumine Eestis	12
Kohanemise erinevad tasemed	12
Kohanemist mõjutavad tegurid	13
Lõimumispoliitika	15
Hariduspoliitika.....	17
IB Diploma programm Eestis.....	18
Uurimisprobleemi püstitus, uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused	19
II Metoodika	21
Metodoloogiline lähtekoht.....	21
Andmekogumismeetod	22
Valimi moodustamine ja valimi kirjeldus.....	22
Intervjuude kulg	24
Analüüsimeetod.....	24
Uurimuse eetiline aspekt.....	25
Uurija refleksiivsus	25
III Arutlev analüüs.....	27
Esimesed kogemused	27
Abi kohanemisel.....	29
Suhtluskeel	30
Kohalike suhtumine.....	33
Eesti noorte jaoks	34

Uusimmigrandid Eestis	36
Kokkuvõte	40
Kasutatud kirjandus	41

Sissejuhatus

Migratsioon on üha laienev nähtus ning aja jooksul lihtsustunud võimaluste tõttu vahetavad elukohta ka paljud noored. Migreerumise põhjuseid on nende puhul tavaliselt kaks. Noored kas migreeruvad kaasa oma vanematega või, veidi harvemini, asuvad õppima teise riiki sealsete paremate hariduslike võimaluste pärast. Eesti kontekstis ei ole küll siia alaliselt elama jääda plaanivate migreerunud noorte hulk väga suur, kuid viimase dekaadi jooksul on uusimmigrandi staatuses olevate gümnaasiumiealiste noorte arv suurenenud pea kolm korda ning väärib seetõttu suuremat tähelepanu kui sellele seni pööratud on.

Eestis toimub integratsioonipoliitika 6-7 aastaste arengukavade alusel ning olukorda aitavad jälgida integratsiooni monitooringud, mida viiakse läbi iga paari aasta tagant. Integratsiooni valdkonnas on alates 2000. aastast pööratud suurt tähelepanu eestlaste-venelaste vahelistele suhetele suure kohaliku vene kogukonna tõttu, kuid viimastel aastatel on rohkem hakatud tähelepanu pöörama ka teistest riikidest pärit sisserändajatele. Kuna uusimmigrantidest gümnaasiumiealisi noori on Eestis küllaltki vähe, ei ole nendele ei integratsiooni- ega hariduspoliitikas eraldi keskendutud, mistõttu mõjutavad nende kohanemist üldiselt määratletud lõimumisalased ja hariduslikud eesmärgid.

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks on välja selgitada millised on siia migreerunud noorte kogemused Eesti eluga kohanemisel. Noorte kogemuste kaardistamine aitab esmalt mõista, millised on nõrgad ja tugevad kohad integratsioonipoliitikas ning annab teisalt pildi siinsest ühiskonnast noore sisserändaja pilgu läbi. Antud bakalaureusetöö sihtgrupiks on gümnaasiumiealised noored, kes on uusimmigrandi staatuses, mis tähendab, et nad on siin elanud vähem kui kolm aastat (Rannut 2010).

Antud töös esitan esmalt ülevaatliku teoreetilise raamistiku migratsioonist ja noortest selles protsessis. Seejärel annan ülevaate lõimumisest Eestis, selle erinevatest tasemetest ja mõjutavatest teguritest ning kohalikust integratsioonipoliitikast, mille järgselt liigun hariduslikule poolele, mis tutvustab antud sihtgrupi jaoks olulisi hariduspoliitilisi aspekte. Bakalaureusetöö teises peatükis tutvustan kasutatavat metoodikat ning andmekogumis- ja analüüsimeetodit. Töö empiiriline osa keskendub kuuete poolstruktureeritud intervjuule Eestis õppivate noortega, kes on pärit Ameerika Ühendriikidest, Venemaalt, Gruusiast, Leedust ja

Rootsist ning kes kõik õpivad hetkel Rahvusvahelise Bakalaureuse Diplomiprogrammi ingliskeelses õppes. Metoodika osale järgneb viimane peatükk, mis sisaldab endas ühendatud analüüsi ja arutelu, milles arutlen intervjuudes kogutud andmetele tuginedes, millised on Eestisse elama tulnud noorte kogemused siinses ühiskonnas kohanemisel.

Sooviksin tänada töö valmimisel oma juhendajat Judit Strömplit tema kannatlikkuse, meeldiva suhtumise ja väärt nõuannete eest. Samuti neid kuute noort, kes intervjuudes osalesid ja minuga oma põnevaid kogemusi jagasid.

I Kirjanduse ülevaade

Migratsioon

Kuna migratsioon on väga mitmetahuline ja keeruline, mitmest erinevast tasandist koosnev nähtus, nõuab see kooslust erinevatest perspektiividest, tasanditest ja hinnangutest (Massey jt. 1993). See tähendab, et migratsiooni kontekstis on samal ajal vaja tähelepanu pöörata mitmetele erinevatele omadustele, mõjutajatele aga ka keskkonnale, kus inimeste liikumine aset leiab. Kogu migratsiooniprotsessi keskmes on inimesed, kes sellele nähtusele aluse annavad.

Rahvusvahelist migranti võib määratleda erinevate tunnuste alusel, näiteks nii rahvuse, elukoha, viibimise kestuse, eesmärgi või sünnimaa alusel (Bilborrow 1997: 16). ÜRO rahvusvahelise migratsiooni liigituse järgi eristatakse lühiajalist ja pikaajalist rännet. Lühiajalisteks migrantideks peetakse neid, kes kolivad oma tavalisest elukohamaast teise riiki vähemalt kolmeks kuni maksimaalselt 12 kuuks. Migratsiooniks ei peeta seda, kui inimene võtab elukohamuutuse ette rekreatsioonilistel põhjustel, puhkuse jaoks, sõprade või sugulaste külastamiseks, äri eesmärgil, ravi tõttu või usulise palverännaku jaoks. (Recommendations... 1998) Antud bakalaureusetöö kontekstis on vaatluse all pikemaajalisem ränne, mis seisneb selles, et migrant elab oma päritolumaast eemal rohkem kui 12 kuud (ibid.).

Pikemaajaliselt võivad inimesi migreeruma ajendada mitmed põhjused. Bilborrow (1997: 25) toob välja ÜRO liimesriikide poolt ühiselt erilist kohtlemist vajavad põhjused. Nendeks on välismaale õppima asumine, välismaal koolituse saamine, välismaal elavate perekonnaliikmetega ühinemine, tagakiusamise eest põgenemine või turvalise varjupaiga otsimine konflikti tõttu (ibid.). Teise riiki elama asumine võib olla nii pikalt planeeritud kui ka küllaltki ootamatu. Kui inimene teab pikalt ette, et asub elama teise riiki, on tal aega tutvuda sihtkoha kultuuriruumi ja tavadega, et mõista paremini uues kohas toimuvat ning paremini sisse elada. Kui aga uude riiki elama minek toimub ootamatult või inimene ei tule selle peale, et sihtriigiga eelnevalt tutvuda, on oluline, et vastuvõttev riik oleks vajadusel valmis pakkuma abi kohanemisel, et vältida uue elaniku kultuurišokki.

Migratsioon noorte seas

Lahtiste riigipiiride ning paremate võimaluste küllaltki lihtsa kättesaadavuse tõttu on peaaegu et normiks kujunenud veeta ülikooliõpingute teatav periood välismaal. Kõikide teiste boonuste kõrval annab see näiteks valitud erialal juurde rahvusvahelist kogemust ning avardab silmaringi.

Meie kultuuriruumis pole aga tavapärane, et alaealine noor saadetakse üksi elama teise riiki, et omandada seal parem haridus, kui see kodumaal võimalik oleks. Levinud on see aga näiteks taiwanlaste, korealaste ja ladina-ameeriklaste seas, kes saavad parema hariduse ja seeläbi parema tuleviku nimel oma lapse üksi Ameerika Ühendriikidesse kooli. Taoline samm annab nende hinnangul lapsele paremad väljavaated ning suurendab tema sotsiaalset staatust. Neid lapsi kutsutakse „langevarjurlasteks“ („*parachute children*“). (Orellana jt 2001; Chiang, Yang 2008; Williams jt. 2002). Vanematest lahus elamine võib aga lapse jaoks kujuneda pea sama suureks muutuseks, kui uude riiki elama kolimine. Seepärast on vaja taoliste lastele erilist tähelepanu pöörata, et majandusliku eesmärgi kõrval nähtaks ka inimest protsessi keskel.

Migratsioon on üldse tihedalt seotud majandusega ning inimesed käituvad kui ratsionaalsed tegutsejad ning vahetavad elukohta just seetõttu, et selle käitumisega loodavad nad saada tagasi positiivset tasu, pikemas perspektiivis seda just rahalises mõttes. Hinnatakse elukohavahetuse kulu ning eeldatavat tulu ning suundutakse elama sinna, kust loodetakse saada suurimat kasumit. (Massey jt. 1993) Madalama arengutasemega riigist kõrgemasse suundumisel saadakse eelis maha jäänud eakaaslaste ees ning parem tulevikuperspektiiv. Adsera jt. (2010) leiavad, et mida varem noore tulevikku nõ investeerima hakata, seda paremad on tulemused. Majanduslik mõtteviis võib aga jätta noore heaolu tagaplaanile ning seetõttu on oluline uurida noori terves migratsiooniprotsessis, et näha, kuidas see mõjub nende psüühikale ja üldisele käekäigule.

Tähelepanuta võivad jääda ka vanematega koos migreerunud noored. Seda seetõttu, et nad on nõ passiivsed migrantid ehk nad on migreerunud kellegi teise otsuse tõttu. Kuna aga migratsioon on laienev nähtus, asub uude kohta elama ka rohkem noori ning nemad vajavad erilist kohtlemist ning vaja võib olla spetsiaalseid programme, et tagatud oleks nende korralik sisseelamine. Lisaks toob Passel (2011: 20) välja, et ükskõik, kas migratsioon suureneb, väheneb või jääb samaks, suureneb rassiline ja etniline mitmekesisus. Erineva

taustaga noorte siinsesse ühiskonda integreerimisel tuleb seega arvestada mitmekesistuva sihtrühmaga.

Erineva päritoluga noored tajuvad siinset kultuuriruumi erinevalt ning nende sisseelamine võib erinevalt kujuneda. Nende interpreteering siia elama tulemisest ja siinse eluga kohanemisest võimaldab luua pildi, mis ühest küljest annab kuvandi tervest ühiskonnast nende silme läbi. Samuti aitab see mõista, millised on siia elama tulevate noorte jaoks rasked, millised kerged kohad. Lisaks on noored oma otsustes vabamad, kui näiteks lapsed või täiskasvanud. Täisealiseks saamisel saabuv iseseisvus võimaldab neil astuda samme oma tahtmise järgi. Seega, kui neile ei meeldi sihtkohariik, kuhu nad on võimalik et elama tulnud kellegi teise otsuse tõttu, ei ole nad otseselt sunnitud sinna elama jääma, kui nad peaksid tundma, et pole sealse eluga kohanenud ning kusagil mujal on parem.

Migrantide määratlemine

Migrantide puhul eristatakse erinevaid järke sõltuvalt sellest, mitu generatsiooni on sihtriigis elanud. Esimese järgu moodustavad sihtriigist väljaspool sündinud sisserändajad. Teist järku immigrantidest rääkides viidatakse neile, kes on sündinud sihtriigis, kuid kelle vanemad on sündinud kusagil mujal. Kolmanda põlvkonna need, kes on ise sihtriigis sündinud ning seda sama on teinud ka nende vanemad. (Chiang, Yang 2009: 243; Passel 2011: 21; Kriger, Tammaru 2011: 209) Järgnevatest generatsioonidest räägitakse juba kui rahvusvähemustest ning sealt veel edasi kui põlisvähemustest. Erinevatel generatsioonidel on aga oluline vahet teha, kuna igaüks neist nõuab erinevat lähenemist.

Eristatakse veel ka 1.5 generatsiooni, mis viitab lastele, kes migreerusid koos vanematega uude riiki ning kasvasid üles ja käisid sihtriigis koolis (Chiang, Yang 2008: 243). Seda määratlust võib pidada esimest järku migrantide laste ja noorte versiooniks.

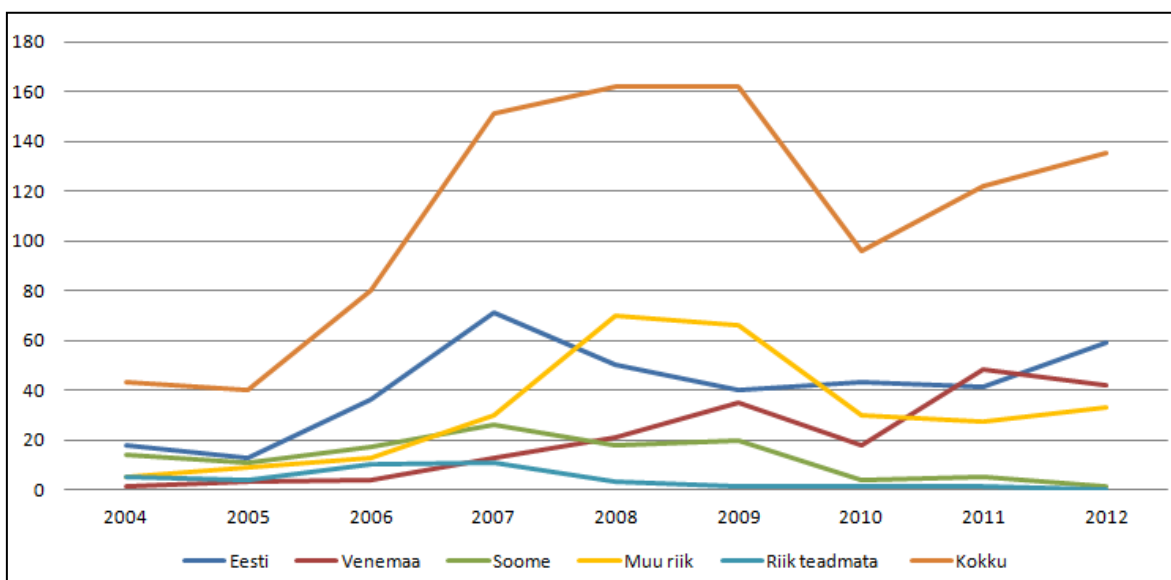
Uusimmigrandid

Uusimmigrantideks definitsioon võib olla erinev. Eestis arvatakse kohati uusimmigrantide hulka neid sisserännanuid, sealhulgas välismaalt saabunud võõrtöölisi ja nende perekonnaliikmeid, asüülitaotlejaid või pagulasi, kes on Eestisse tulnud peale taasiseseisvumist 1991. aastal (Kriger, Tammaru 2011). Antud töö raames kasutan aga teist definitsiooni, mille järgi on uusimmigrant inimene, kes on siin elanud rohkem kui kuus kuud,

kuid vähem kui kolm aastat (Rannut 2010; Uusimmigrantide... 2004). Sellise ajalise liigituse alusel nimetatakse sihtrühma ka värsketeks uusimmigrantideks.

Eesti Statistikaameti andmetel on üheksa aasta jooksul, perioodil 2004-2012 Eestisse sisse rännanud kokku ligikaudu 27 000 erinevas vanuses inimest. Kõik need inimesed on ennast registreerinud alaliseks elanikuks ning eeldatav viibimise pikkus on vähemalt 12 kuud.

15-19 aastaste sisserännanute arv on sama perioodi aastatel 2004-2009 tõusnud, seejärel näidanud langust, kuid siis jällegi tõusnud (joonis 1).

Joonis 1. 15-19-aastaste uute sisserändajate arv Eestis 2004-2012 sünniriigi järgi. Eesti Statistikaamet 2013

Antud ajavahemikul on suurim 15-19-aastaste sisserändajate rühm olnud Eestisse tagasipöördujad. Rohkem on olnud ka Eesti naaberriikidest siia elama tulnuid – näiteks Soome ja Venemaa noori. Perioodil 2007-2009 tuli iga aasta Eestisse elama ligikaudu 50 noort, kelle sünniriik ei olnud ei Eesti, Venemaa ega Soome. Nendest kolmest riigist erineva maa inimesed võivad siia tulles sattuda hätta omale sobiva keelega kooli leidmisega, kuna eesti või vene keele oskus ei pruugi olla piisav, et õpinguid jätkata.

Kikas (2010) toob välja veel ühe erisuse, mida uusimmigrantidest noorte juures silmas tuleb pidada. Sisserändajates saab eristada neid, kellel on plaan jääda Eestisse pikemaks ajaks elama. Nende kõrval on aga teine grupp, keda nimetatakse läbirändajateks. Nende laste ja noorte vanemad on siia mõneks ajaks tööle tulnud ning laps õpib kohalikus koolis, kuni vanemate tööleping lõpeb ning kodumaale naastakse või uude riiki edasi suundutakse. Neid

kahte gruppi eristab vajadus ja huvi selgeks õppida kohalik keel ning sulanduda sihtriigi ühiskonda. Läbirändajatest noorte esmaseks prioriteediks on pigem konkurentsivõimeline haridus, emakeelse õppevõimekuse areng või vähemalt säilimine ning uue kultuuri kogemise positiivsus ja avatus. (Ibid.) Läbirändajatest saab rääkida samuti kui sisserändajatest kuid nende lõimumisest rääkides on oluline eristada neid inimestest, kes on tulnud sihtriiki elama jäämise sooviga, sest nagu migrantide erinevate generatsioonidki, nõuavad need kaks gruppi eraldi lähenemist.

Lõimumine Eestis

Erinevate võõrvõimude ning sõjategevuse tõttu on eestlased pikka aega elanud kõrvuti teiste rahvustega, kelle osakaal on moodustanud Eesti elanikkonnast arvestatava osa. Migreerumine on läinud lihtsamaks ning see suurendab sisserännanute arvu kõikjal. Erinevad rahvused tähendavad erinevaid kultuure ning see on tekitanud vajaduse korraldada lõimumist, et erineva taustamaaga inimesed end Eesti ühiskonnas hästi võiksid tunda. Seda ühelt poolt oma kultuuri edasi kandes, kuid leides ka ühisosa Eestiga ning see võimaldaks omakorda Eesti kultuuri edasi kanda.

Lõimumiseks loetakse Eestis kontekstis eestlaste ning mitte-eestlaste vahelist võrdsel osalemisel toimuvat pikaajalist protsessi, mille lõppsihiks on tugeva Eesti identiteediga, ühiseid demokraatlikke väärtusi jagav ning avalikus sfääris eesti keeles suhtleva püsi rahvastikuga kultuuriliselt mitmekesine ühiskond (Integratsioon... 2000; Eesti... 2008). Lõimumine aga ei ole protsess, mis toimuks lineaarselt, vaid seda ajendavad erinevad erisuguse mõjuga tegurid ning lõimumine võib aset leida erinevatel tasemetel.

Kohanemise erinevad tasemed

Kohanemine toimub suures plaanis kahel tasemel. Eristatakse kultuurilist kohanemist, mis seisneb sihtriigi kommete omaks võtmises ning struktuurilist assimilatsiooni, mis viitab integreerumisele institutsioonide siseselt (Williams jt. 2002: 565). Kergem on kohaneda kultuurilisel tasemel, kuna struktuurne kohanemine eeldab suuremat vastuvõtlikkust sihtriigi poolt (ibid.). Eestis kontekstis eristatakse lõimumiskavade koostamisel kolme erinevat taset. Nendeks on keelelis- või hariduslik-kultuuriline, sotsiaal-majanduslik ning õiguslik-poliitiline lõimumine (Integratsioon... 2000; Eesti... 2008). Esimesed kaks viitavad kultuurilisele ning õiguslik-poliitiline struktuurilisele kohanemisele.

Integratsioon ei ole ühesuunaline protsess, vaid selles osalevad lisaks immigrantidele samaväärselt ka kohalikud elanikud. Integratsioon tähendab nende kahe poole jaoks erinevat asja. Mitte-eestlastele tähendab see nende barjääride järkjärgulist kadumist, mis takistavad paljudel olemast konkurentsivõimelised Eesti tööturul, saamast osa siinsetest haridusvõimalustest, osalemast kohalikus kultuuri- ja poliitikaelus. Need barjäärid on ennekõike seotud eesti keele oskuse ja kohaliku kultuuri tundmise puudulikkusega, ebakindla õigusliku staatusega, aga ka kiiretele ühiskonnamuutustele järgnevate hirmude ja eelarvamustega. Kohalike ehk eestlaste puhul väljendub integratsioon tõrjuva hoiaku taandumises etniliste vähemuste suhtes mitmekultuurilise ühiskonnamudeli tunnustamise kontekstis ning hirmu vähenemises oma rahvusliku identiteedi ning kultuuriruumi säilimise suhtes. (Integratsioon... 2000) Sellele, et integratsioon erinevatel tasemetel erinevates vormides toimub, aitavad kaasa veel mitmed erinevad tegurid, mis kohanemist mõjutavad ning üheskoos inimese siinsesse ühiskonda sisseelamist kujundavad.

Kohanemist mõjutavad tegurid

Kohanemist uuel kodumaal mõjutavatest teguritest on üks olulisemaid seal elatud aeg (Kriger, Tammaru 2011). Lisaks on suure tähtsusega see, kas uude riiki kolimisel on ees keegi tuttav, kes aitab uue keskkonnaga tuttavaks saada. Samuti lihtsustab sisseelamist see, kui uude riiki koolitakse elama kellegagi koos, sest mitmekesi on uue avastamine lihtsam kas või saadava-jagatava info põhjal ning üksi olles võib kergesti isolatsiooni sattuda. Chiang ja Yang (2008) toovad välja, et sarnase kultuuritaustaga inimesed moodustavad tihtipeale väikeseid grupe ning see võimaldab neil end uues riigis mugavamalt tunda.

Uue elaniku taust on kohanemisel üheks suurimat rolli mängivaks faktoriks. Mida lähedamalt on tulnud ning mida sarnasem on sihtkohariigi kultuuriruum, seda lihtsam on ka kohaneda. Näiteks Venemaalt ja teistest endistest NSVL-i riikidest tulnutel aitab Eesti siinse eluga lihtsamini toime tulla ühine minevik, suurem kohalik kogukond ning suuremal või väiksemal määral vene keele oskus, millega saab Eestis paljudes kohtades suheldud (Kriger, Tammaru 2011). Samuti aitab kaasa inglise keele oskus. 2011. aasta integratsiooni monitooringu küsitluses hindasid end inglise keele oskajaks u. 80% 15-19-aastastest ja u. 15% 45-54-aastastest eestlastest. Vene keele oskus oli vanusgruppide vahel praktiliselt vastupidine võrreldes inglise keele oskusega. (Vihalemm 2011: 121) Seega on vene keele oskajatest uutel

immigrantidel lihtsam suhelda vanemaealiste ning inglise keele oskajatel nooremaealiste kohalikega.

Uue elukohariigi avatus uute migrantide vastuvõtmiseks on samuti üks tegur, mis kohanemise edukusele palju kaasa võib aidata. 2011. aasta Eesti integratsiooni monitooringu raames tehtud avaliku arvamuse uuringu tulemustest selgub, et ühelt poolt küll peetakse Eesti ühiskonda avatuks, kuid teisalt leitakse, et siin on juba liiga palju teistest rahvustest inimesi ning uute inimeste vastu võtmine oleks liiast (Kriger, Tammaru 2011). Avatum on suhtumine nooremate inimeste seas. Lisaks on suhtumine sisserändesse otseselt seotud ka üldise kultuurilise avatusega, mistõttu on prognoositud, et suhtumine uusimmigrantidesse muutub positiivsemaks, kui kasvab üldine kultuuriline avatus, mille suunas liikumisest annab märku praegune põlvkondlik suundumus (ibid.).

Immigrandi uut mina-pilti hakkab uuel maal kujundama paljuski see, kuidas teised teda näevad ning temasse suhtuvad, seega on sihtriigi ühiskonna sallivusel suur roll. Hirm jääda teiste poolt tõrjutuks ning sellele kaasnev alandus võib panna immigranti hoopis end ise sihtriigi kogukonnast välja arvama (Fangen 2010: 140). Ette võib tulla ka mittepahatahtlikke olukordi, kus inimene ei oska oma vähesest kultuuriteadlikkusest tulenevalt kuidagi migrandi poole pöörduda ning selleks, et mitte midagi valesti teha, ei tee ta midagi, mis uue elaniku jaoks palju haavamana võib mõjuda kui seda oleks olnud vale pöördumine (Fangen 2010: 149).

Kohanemist mõjutab ka eeldatav uude riiki elama jäämise aeg. Töölepinguga Eestisse saabunud inimesed ei ole alati kohanemisest huvitatud, sest neid seob enamasti lühiajaline leping ning neil on plaan minna oma kodumaale tagasi. Suurima motivatsiooniga on perekonnaimmigrandid, kes vahetavad elukohta, et perekonnaga taasühineda või perekonda luua. (Kriger, Tammaru 2011) Perekonnaliikme, kellega ühinetakse, kultuuriruumi tundma õppimine aitab mõista ka isikut ennast ning aitab kaasa paremale suhtlemisele ja teineteise mõistmisele.

Kohanemisele aitavad kaasa ka kohalikul tasemel rakendatavad sotsiaalse heaolu programmid. Näiteks võivad mõned kohalikud haldusüksused lubada mittekodanikest kohalikel elanikel saada osa kohalikest sotsiaalsetest hüvedest, kuid see võib juhtuda ka alles peale elamisloa saamist või peale riigis teatud perioodi viibimist (Passel 2001: 29). Hetkel on

Eestis taolisi kohanemisprogramme küllaltki vähe ning olemasolevad on suunatud peamiselt pagulastele. Näiteks Rahvusvahelise Migratsiooniorganisatsiooni Eesti esindus viib läbi projekti EST-CO, mille raames korraldatakse varjupaigataotlejatele ja rahvusvahelise kaitse saajatele kultuurilise orientatsiooni koolitusi, mille eesmärgiks on edendada nende teadlikkust Eestist ning tagada kergem integratsioon kaitse saamisel (IOM Eesti 2013).

Probleemiks võib osutuda just vähene info ja kultuuriteadlikkus sihtriigist. Integratsiooni monitooringu 2011. aasta väljaandest selgus, et vähest kultuuriteadlikkust ei teadvustata ning eestlaste erinevat kultuurikäitumist käsitletakse pigem kui kohalike elanike iseloomuviga (Kriger, Tammaru 2011). See võib aga takistada uute kaasmaalastega suhtlemist ning uues kohas kohanemine võtab rohkem aega.

Noorte jaoks on kohanemise puhul kõige toetavamaks teguriks universaalne haridus (Passel 2011). Kui noorel on võimalik uues riigis kooliteed jätkata, säilib tema jaoks teatav elukorraldus ning kooli kaudu on tal ka võimalik kõigepealt väiksemas kogukonnas kohaneda ning selle kaudu uue eluoluga ära harjuda. Migrantist noorel on suurem tõenäosus koolis edukas olla, kuna teadmine, et koolis ei ole nii kerge kui see kodumaal oli, paneb noori rohkem pingutama (Fangen 2010). Senisest erinevas keeles igapäevaselt rääkima hakkamine võtab aga aega harjumiseks, nii toovad näiteks Chiang ja Yang (2008) välja, et immigrantnoorte edukaimaks aineks on üldiselt matemaatika, sest see on igal pool standardne.

Lõimumispoliitika

Eestis rakendatakse lõimumispoliitikat arengukavade alusel. 1998. aastal määratleti esimest korda vajadus koostada riiklik integratsiooniprogramm (Integratsioon... 2000). Tollal põhjendati arengukava olulisust muutunud sise- ja välisolukorraga toimetuleku ning ühiskonna moderniseerimise vajadusega (ibid.). 2000. aastal jõustunud „Integratsioon 2000-2007“ oli esimene lõimumisele suunatud riiklik programm. Sellele järgnes „Eesti lõimumiskava 2008-2013“ ning hetkel on koostamisjärgus arengukava „Lõimuv Eesti 2020“, mis seab lõimumisalased arengusihid järgneviks seitsmeks aastaks.

Erinevate lõimumisarengukavade suunitlus on olnud enamasti sama – keskendutakse peamiselt vene kogukonnale Eestis ning eestlaste-venelaste läbisaamisele, kuid mida aeg edasi, seda rohkem pööratakse tähelepanu ka teistele rahvusvähemustele. 2011. aasta monitooringus pühendati näiteks esimest korda terve peatükk uusimmigrantide kohanemisele.

Esimeses riiklikus programmis „Integratsioon Eesti ühiskonnas 2000-2007“ püstitati eraldi eesmärgid kolmes erinevas valdkonnas. Keelelis-kommunikatiivses valdkonnas seati näiteks eesmärgiks valmistada ette haridusasutusi mitmekeelse ja –kultuurilise õpilaskonnaga toimetulemiseks, vähendada muukeelse kooli lõpetanutel keelelisi ja kultuurilisi barjääre, parandada mitte-eestlaste eesti keele oskust ning muuta ühiskonnas hoiakuid mitte-eestlaste suhtes. Õiguslik-poliitilises valdkonnas oli eesmärgiks kujundada mitte-eestlastest Eesti riigile lojaalne elanikkond ning vähendada kodakondsuseta inimeste arvu. Sotsiaal-majandusliku integratsiooni käigus seati eesmärgiks 2007. aastaks vähendada etnilisest taustast või keelelisest tunnusest sõltuvat konkurentsivõimet ja suurendada sotsiaalset mobiilsust ühiskonnas. (Integratsioon... 2000: 15-18)

2008-2013 aasta lõimumiskava seadis 2013. aastaks 6 eesmärki, mis olid suures osas eelmise arengukavaga sarnased. Esimesena sooviti, et eesti keele oskus paraneks nende seas, kelle emakeel ei ole eesti keel. Teisena, et suureneks suhtlus erineva emakeelega inimeste vahel ning väheneks erinevused eesti-ja muukeelsete elanike osalemises kodanikuühendustes ja avalikus sfääris. Kolmandana, et väheneks määratlemata isikute osakaal Eesti elanike hulgas. Neljandaks sooviti, et valdav osa Eestis elavaid erinevatest rahvustest usaldaks üksteist ja Eesti riiki. Viiendaks, et suureneks eesti keelest erineva emakeelega inimeste usaldus eestikeelse meedia vastu ning seda jälgitaks regulaarselt. Viimase eesmärgina seati üles vähendada 2013. aastaks erinevusi nii tööhõives kui sissetulekutes eri rahvusest töötajate vahel. (Eesti lõimumiskava... 2008: 15-18)

1990-date lõpust on pea iga-aastaselt välja antud integratsiooni monitooringuid, mille käigus kogutud andmed võimaldavad jälgida ühiskonna protsesse ning võrrelda omavahel erinevaid aastaid. Monitooringud keskenduvad erinevatele lõimumisega seotud valdkondadele – näiteks 2011. aasta monitooringus esindatud valdkonnad keskendusid kodakondsusele, kodanikuühiskonnale ja rahvussuhetele, haridusele ja noortele, tööturule, keelepraktikatele, kollektiivsele identiteedile ja mälule, meediale ja infoväljale, lõimumisprotsessi tulemuslikkusele ning käsitleti ka uusimmigrantide kohanemist Eestis (Integratsiooni... 2011). Integratsiooni monitooringud on osalt aluseks lõimumiskavade koostamisele.

Praegu veel valmimisel oleva arengukava „Lõimuv Eesti 2020“ koostamise ettepanekus on sõnastatud ära esialgsed eesmärgid. Järgmise aastakümneni alguseks soovitakse edendada kõikide elanike elukvaliteeti ja parendada elukeskkonda, suurendada ühiskonnas sallivust,

avatust, võrdset kohtlemist ja sidusust, arendada sisserännanutes aktiivsust ja kaasatust vaba aja tegevustes, tööturul ja ühiskonna otsustusprotsessides ning edendada kultuurilist mitmekesisust Eesti ühiskonnas. (Lõimuv... 2012) Esialgset eesmärgid näitavad, et lisaks aktiivsesse ühiskonda integreerimisele, pööratakse otseselt tähelepanu ka mitte-eestlaste heaolu suurendamise vajadusele.

Hariduspoliitika

Mitte-eestlaste ja mitte-eestikeelset haridust reguleerivad õigusaktid on seni keskendunud Eestis enam kui kaks põlvkonda elanud immigrandidele ja rahvusvähemustele, kelle peamiseks suhtluskeeleks on vene keel (Uusimmigrantide... 2004: 5-6). Lisaks käib muukeelsete õpilaste kohta sätestatu pigem põhikooliealiste õpilaste kohta. Ühelt poolt on põhjus selles, et selles eas eesti keelest erineva keelega noori on Eestis kõige rohkem (Uusimmigrandid... 2007), teisalt lõppeb Eestis koolikohustus põhikooli lõpetamise või 17-aastaseks saamisega. Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 9 järgi kehtib see nõue nii eestlastele, kui Eestis viibivatel välisriikide kodanikele ja kodakondsuseta isikutele. (RT I, 2012, 20) Ei saa öelda, et muukeelsete noorte huvidega poleks arvestatud, vähene praktika tuleneb pigem nende väikesest arvust Eestis.

2004. aastal sõnastatud haridussüsteemi edasise kujundamise eesmärgi järgi tahetakse uusimmigrantide lastele luua võimalused selliseks keelelis-sotsiaalseks valmisolekuks, mis võimaldab neil toime tulla Eesti ühiskonna liikmena ning samas toetatakse nende etnilis-keelelise identiteedi säilimist (Uusimmigrantide... 2004: 6). Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 21 järgi on põhiharidust omandavatele õpilastele, kelle emakeel ei ole õppekeel või kes koduses suhtluses räägivad õppekeelest erinevat keelt, loodud võimalus saada kooli poolt keele- ja kultuuriõpet, kuid seda peab soovima vähemalt kümme sama emakeele või koduse suhtluskeelega õpilast (RT I, 2012, 20). 10 taolise noore leidmine ühest piirkonnast ei ole ilmselt aga tihe nähtus ning oma kultuuri säilitamine toimub siiski ilmselt vaid isiklikus sfääris.

2007. aastal avaldati projekti „Pagulaste ja rahvusvahelise kaitse saajate laste Eesti haridussüsteemi integreerimise toetamine kohalikul tasandil“ raames uuring „Uusimmigrandid Eesti haridusasutustes“, mille eesmärgiks oli luua raamistik edasiseks tegevuseks pagulaste, rahvusvahelise kaitse saajate, asüülitaotlejate ja uusimmigrantide laste integreerimiseks Eesti haridusasutustesse. Uuringus osalenud omavalitsused, maavalitsused ja

haridusasutused olid kõik uusimmigrantide laste haridussüsteemi integreerimise korralduse suhtes valdavalt rahulolematud. Leiti, et uusimmigrantide laste vastuvõtmise teema kajastub vähe nii maavalitsuste, omavalitsuste kui haridusasutuste arengukavades. Ühelt poolt näitab see, et antud teema ei ole nende jaoks aktuaalne, teisalt aga seda, et temaga ei tegeleta haridussüsteemi osaliste poolt terviklikult ega omavahelises koostöös. Samuti ei olnud koolid valdavalt rahul omavalitsuste ja maavalitsuste ülesannete täitmisega toetusmeetmete rakendamise toetamisel, tuues põhjusena välja, et enamik ülesandeid on uusimmigrantide laste vastuvõtmisel jäetud kooli kanda ning toetus omavalitsuse poolt on väga tagasihoidlik. Probleemsete kohtadena toodi välja õppevahendite vähesus, finantsvahendite puudus ja koolipersonali oskuste-teadmiste nappus. Oma valmisolekut gümnaasiumiõpilasi vastu võtma hindasid uuringus osalenud haridusasutustest pigem kehvaks. Vaid ingliskeelse õppega kool pidas oma valmisolekut väga heaks, seda seepärast, et ingliskeelse hariduse baasil on Eestisse hiljuti elama asunud noori lihtsam õpetada.

Inglise keeles on võimalik gümnaasiumi tasemel õppida hetkel neljas koolis. Põhikooli ja gümnaasiumiseaduse § 16 järgi toimub õppetöö sel juhul Rahvusvahelise Bakalaureuseõppe Organisatsiooni õppekava ning Euroopa koolide põhikirja konventsiooni alusel väljatöötatud õppekava alusel (RT I, 2012, 20). Igas munitsipaalkoolis võib õpetada rahvusvahelise õppekava alusel juhul, kui samal ajal õpetatakse antud tasemel ka riikliku õppekava alusel ning rahvusvahelise õppe puhul ei pea kool lähtuma Põhikooli-ja gümnaasiumiseadusest. (Ibid.) See annab noortele võimaluse parandada oma inglise keele taset ning omandada haridus rahvusvahelises keskkonnas, mis laieneva migratsiooni kontekstis noortele mitmeid võimalusi pakub.

IB Diploma programm Eestis

IB Diploma Programme on rahvusvaheliselt tunnustatud õppekava 16-19-aastastele õpilastele, mille on välja töötanud Rahvusvaheline Bakalaureuse Organisatsioon. Programm kestab kaks aastat ning selle eesmärgiks on mitmekülgse õpinguperioodi vältel valmistada õpilane ette ülikooliõpinguteks.

IB Diploma õppekava moodustavad kuus ainerühma: emakeel, võõrkeeled, ühiskonnaained, loodusained, matemaatika, lisavalikaine. Neile lisaks läbitakse nn. tuumikõppeained: iseseisev uurimistöö (Extended Essay), interdistsiplinaarne teadmiste teooria kursus (Theory of Knowledge) ning loovtöö, kehaline ja ühiskondlikult kasulik tegevus (CAS – Creativity,

Activity, Service). Iga ainet, välja arvatud kohustuslikke tuumikkursusi, saab õppida kas süvendatult või standardtasemel. Et õpilase individuaalsed valikud oleksid tasakaalustatud, on kohustuslik valida igast ainerühmast vähemalt üks õppeaine. Koolid töötavad välja oma õppekava vastavalt kooli võimalustele ja õpilaste soovidele ja ühiskonna vajadustele. Õppeprogramm lõpeb rahvusvaheliste eksamitega kõikides õppeainetes. (IB Diploma... 2013; Rahvusvaheline... 2013).

Eestis on diplomiõpet võimalik läbida hetkel neljas koolis: Eesti Rahvusvahelises koolis, Tallinna Inglise Kolledžis, Audentese Erakoolis ja Miina Härma Gümnaasiumis (International... 2013). Haridus- ja Teadusministeeriumi uuringust „Uusimmigrandid Eesti haridusasutustes“ selgus, et enamik gümnaasiumiealisi teiskeelseid noori on koondunud suurematesse omavalitsustesse, seega on neil võimalus ka koolis käia rahvusvahelises klassis. Eestisse jäämise korral võimaldab ingliskeelne õpe institutsionaalsel tasemel kiiremini kohaneda, kultuuriline kohanemine võtab aga sihtriigi keelest erineva keele rääkimise tõttu kauem aega.

Uurimisprobleemi püstitus, uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused

Rahvastik vananeb ning praegused noored on tulevane aktiivne rahvastik, kelle maailmavaated, väärtused, uskumused ja arusaamad ning nende põhjal käitumine mõjutavad nii tulevasi eakaid kui ka tulevast noorte põlvkonda. Siia elama tulnud noored võivad olla tulevased kodanikud ning nende kogemused mõjutavad nii nende enda elujärku kui ka paljude teiste inimeste elusid.

Sellele lisaks on noorte kohanemisele oluline tähelepanu pöörata, kuna ebaeduka kohanemise tõttu võivad noored olla tulevikus siinsele sotsiaalsüsteemile koormaks, kui nad näiteks ei leia siin tööd või nende iseseisev toimetulek nõuab kellegi pidevat järelvalvet. Siiski ei ole nende kohanemise uurimine oluline mitte ainult tulevikuperspektiivis, vaid on seda ka hetkel ja praegu, sest uude riiki elama minemine on oluline muutus inimese elus.

Veel aitavad siia migreerunute kogemused konstrueerida pildi siinsest ühiskonnast, tuues välja head ja halvad küljed nende isiklikust vaatenurgast. Selleks, et teada saada, millised me oleme, on hea kuulda teistelt, mis nad meie kohta ütlevad. Kuna kohalikud on harjunud siinse kultuuri ja elukorraldusega, ei pruugi nad aru saada, mis võib välismaalt tulijale siin rakseks osutada, mis aga kerge olla.

Antud uurimuse eesmärk on välja selgitada, millised on noorte inimeste kogemused Eesti eluga kohanemisel. Noorte kogemuste kaardistamine aitab mõista, millised on nõrgad ja tugevad kohad kohalikus integratsioonipoliitikas ning annab ka pildi siinsest ühiskonnast.

Lähtuvalt teoreetilisest raamistikust, uurimisprobleemist ning uurimuse eesmärgist, sõnastan järgmised uurimisküsimused:

1. Kuidas esitlevad Eestisse hiljuti elama asunud noored oma kogemusi siinse eluga kohanemisel?
2. Milliseid tegureid peavad oma kohanemisel noored kõige olulisemaks?
3. Kuidas tajuvad noored kohalike suhtumist neisse?

II Metoodika

Metodoloogiline lähtekoht

Kuna töö eesmärgiks on teada saada siia viimase kolme aasta jooksul migreerunud noorte kohanemise kogemused, kasutan uurimismeetodina kvalitatiivset lähenemisviisi. See meetod võimaldab teada saada uuringus osalejate sisemisi läbielamisi määratlemaks, kuidas tähendusi luuakse läbi kultuuri või kultuuri siseselt ning avastada antud nähtust (Corbin, Strauss 2008: 12). Kuna antud uuringu raames tegeletakse inimeste isikliku ja sotsiaalse kogemuse uurimise, kirjeldamise ja tõlgendamise, ei proovita kontrollida eelnevalt püstitatud hüpoteesi paikapidavust suure valimi kaudu, vaid püütakse mõista pigem väikese arvu osalejate maailmavaadet, mida võimaldab kvalitatiivne uuring (Smith 2006).

Kvalitatiivne meetod võimaldab paindlikkust, mida kogemuste uurimisel väga vaja on. Kuna uuringus osalenud noorte taustad on erinevad, on igal oma kogemus ja seega on pea võimatu ette aimata saadavat infot. Kvalitatiivne uuring on suunatud inimeste kogemuste, arusaamade ja tõlgenduste mõistmisele ning viiakse seepärast läbi uuritava loomulikus keskkonnas. (Laherand 2008: 24)

Teoreetilise lähtekoha annab minu uurimusele sümbolilise interaktsionismi ja fenomenoloogia traditsioon, mis aitab seletada inimeste tegevust, tähenduste loomist, motiive, tundmusi, sooküsimusi ja sotsiaalset struktuuri (Laherand 2008: 30). Sümbolilise interaktsionismi esindajate panus seisneb sotsiaalses rõhuasetuses, mille järgi on inimene eelkõige ühiskonna liige ja ainult tänu sellele saab temast indiviid (Ashworth 2006: 11).

Need sotsiaalsed mustrid, mida me arvame seisvat meist väljaspool ja mis piiravad meie käitumist, on ise inimestevahelise interaktsiooni tulemus. Sümbolilise-interaktsionistliku paradigma juures alluvad sotsiaalse korra reeglid alati muutustele ja muutmisele, sotsiaalse elu jälgimisel säilib ebakindluse ja püsimatuse element ning inimesed ei ole lihtsad süsteemi struktuursetele nõudmistele reageerijad, vaid pigem tähenduste aktiivsed loojad. Need tähendused konstrueeritakse koostöös teiste inimestega ja nad võivad aja möödudes kujundada oma tegelikkuse, kuid lõppkokkuvõttes sõltuvad tähendused ikkagi inimeste vastastikustest mõjudest. (Hess, Markson, Stein 2000: 16)

Fenomenoloogia rajaja Husserli järgi põhineb igasugune teadmine kogemusel ning seetõttu tuleb ka tegelikku maailma uurida kogemuste kaudu (Laherand 2008: 32). Husserl tunneb huvi just selle vastu, millisena teadvus välismaailma vahendab ning kuidas see jõuab inimese teadvusesse kogemuse kaudu. (Ibid)

Andmekogumismeetod

Andmekogumismeetodina kasutasin antud uurimuses poolstruktureeritud intervjuusid. Kokku viisin läbi kuus intervjuud, lähtudes probleemikeskse intervjuu põhimõtetest. Taolise intervjuu eesmärgiks on ühelt poolt objektiivsete andmete kogumine inimese käitumise kohta kui ka nende subjektiivsete tajuviiside väljaselgitamine, mille abil inimene käsitleb sotsiaalset reaalsust (Laherand 2008: 195). Antud intervjuutüübi looja Witzel on seda kirjeldanud kui meetodit, mis võimaldab nii teooriast juhendumist kui ka avatust ning taotleb nii induktiivse kui deduktiivse mõtlemise kaasamist uurimisprotsessi (ibid). Avatus on inimeste kogemuste uurimisel oluliseks märksõnaks.

Valimi moodustamine ja valimi kirjeldus

Intervjueeritavate leidmiseks võtsin ühendust koolidega, kus õpib Eesti Hariduse Infosüsteemi (EHIS) andmetel uusimmigrantidest 16-19 aastaseid noori. EHIS-es eristatakse siia hiljuti elama asunud noori tähisega „uusimmigrant“, mis viitab nende hariduslikule erivajadusele. Minule vastanud koolidest selekteerisin välja ühe Tallinna ja ühe Tartu kooli. Nii Tallinna kui Tartu kool edastas kontakteerumise järgselt mulle uuringu sihtrühma sobivate õpilaste nimed ja kontaktid ning edasi suhtlesin noortega individuaalselt. Tallinna koolist sain neli kontakti ning kõigi nelja õpilasega viisin läbi ka intervjuud. Tallinna õpilastele tutvustasin uuringut isiklikult, osalejad said ka infolehe ning kinnitasid oma nõusolekut intervjuus osalemiseks allkirjaga. Tartus sain algselt seitsme õpilase nime, kes uuringu sihtrühma sobiksid ning sealt selekteerisin välja noored, kelle päritolumaa oli selline, mis muudaks valimi võimalikult mitmekesiseks. Kahjuks polnud mitmed õpilased uuringus osalemisest huvitatud ning nii osales Tartu koolist kaks õpilast. Neile saatsin uuringut puudutava info e-maili teel.

Antud uurimuse valimi moodustavad kuus noort vanuses 16-17 aastat. Neli intervjueeritavat elavad Tallinnas, kaks Tartus ning kõik kuus õpivad Eestis rahvusvahelises ingliskeelses õppes Rahvusvahelise Bakalaureuse Programmis. Kõikide intervjuudes osalenud noorte nimed on asendatud pseudonüümidega.

Lovisa (17) on pärit Rootsist ning asus Eestisse elama poolteist aastat tagasi 2011. aasta augustis, kuna tema isa sai Eestis tööd. Hetkel, 2013. aasta kevadel, õpib ta 11. klassis. Peale lõpetamist plaanib ta oma õpingutega jätkata mõnes Euroopa ülikoolis. Eestisse ta elama jääda ei soovi.

Denis (16) on pärit Venemaalt. Siia tuli ta elama 2011. aasta augustis. Ta lõpetas Venemaal kooli, kuid otsustas, et soovib tulla Eestisse õppima, et omandada rahvusvaheline haridus ning õppida selgeks inglise keel. Algselt õppis ta venekeelses koolis, kuid peale kahte kuud vahetas ta kooli, sest koolis pakutav ei vastanud tema ootustele. Esimesel aasta elas Denisi ema temaga koos, kuid hetkel, kui Denis käib 11. klassis, elab ta üksi. Tulevikus soovib Denis õppima minna Inglismaale, Hollandisse või Saksamaale programmeerimist.

Jennifer (17) on pärit Ameerika Ühendriikidest. Kuna tema isa on diplomaat, vahetavad nad perega tihti elukohta ning Eesti on üheks järjekordseks maaks. Enne on nad elanud näiteks Austraalias, Ungaris ja Hiinas. Jennifer soovib peale kooli lõpetamist minna tagasi Ameerika Ühendriikidesse ning kõrghariduse omandada mõnes sealses ülikoolis.

Andrius on 17-aastane Leedu päritolu poiss, kes asus Eestisse 2011. aasta sügisel elama seetõttu, et tema ema sai tööd Eestis ja isa töötas juba Inglismaal, mistõttu polnud tema Leetu elama jäämine variandiks. Tuleviku suhtes pole ta veel otsustanud, kuid Eestisse jäämine pole tema jaoks välistatud.

Anastasia on Eestis sündinud 16-aastane tüdruk, kes elas kuni 2012. aasta sügiseni Venemaal. Lapsepõlves on ta mitmed suved veetnud vanaema juures maakodus Põhja-Eestis. Anastasia on lõpetanud kooli Venemaal, kuid omandab hetkel gümnaasiumiharidust 11. klassis. Kuigi ka tema vanaema elab samas linnas, elab Anastasia üksi. Tulevikus plaanib neiu minna õppima veterinaariat Inglismaale, kuid seejärel Eestisse naasta. Venemaal ta enam elada ei soovi.

Zofia on 16-aastane Gruusia päritolu tüdruk, kes asus Eestisse elama 2012. aasta augustist isa soovil. Zofia isa on oma hariduse omandanud Eestis ning kuna ta on ise kogunud, et siinne haridus annab rohkem võimalusi kui Gruusia oma, leidis ta, et ka tema tütar võiks siin edasi õppida. Zofia õpib hetkel 11. klassis ning planeerib ka kõrghariduse Eestis omandada ja seda sarnaselt oma isale meditsiini alal.

Intervjuude kulg

Kõik 6 intervjuud olid poolstruktureeritud individuaalintervjuud. Iga vestlus kulges omamoodi, kuid jälgisin siiski, et noor räägiks oma vabast ajast, õpingutest, sõpradest, kohalikest tuttavatest ning oma tulevikuplaanidest. Intervjueeritavatel lasin esmalt rääkida millal ja mis põhjusel nad Eestisse elama asusid. Seejärel küsisin vastavalt iga intervjueeritava vastusest edasisi küsimusi kasutades aktiivse kuulamise meetodeid. Intervjuude kestus oli erinev, lühim intervjuu kestis ligikaudu 15 minutit, pikim kolmveerand tundi. Lovisa ja Denisiga toimusid intervjuud 1. aprillil, Jenniferi ja Andriusega 2. aprillil. Anastasiaga toimus intervjuu 5. aprillil ja Zofiaga 12. aprillil.

Intervjuud toimusid Tallinna noortega nende kooli raamatukogus, Tartus vestlesin õpilastega kohvikus. Kõikide intervjuude puhul otsisin paika, kus oleks võimalikult vaba õhkkond, et soodustada vabat vestlust. Kõik intervjuud toimusid inglise keeles.

Leian, et noored, kes tundsid, et tahavad siia elama jääda, olid intervjuude osas avatumad ning tõid välja rohkem aspekte, mis neile siinse elu suhtes silma on jäänud. Seega nägin ka ise, et läbirändajatel on väiksem motivatsioon Eestis toimuvaga tuttavaks saada. Üldiselt arvan, et noored esitasid oma vaateid küllaltki vabalt ning intervjuude kulgemisele aitas kaasa vähene vanusevahe minu ja intervjueeritavate vahel. Intervjuude käigus küsiti minult näiteks, mitmendas klassis või kus koolis ma ise käin, mis andis mõista, et noored ei tunnetanud meie vahelist vanusevahet.

Peale intervjuude läbiviimist transkribeerisin need ning pidasin oluliseks sisu, seepärast ei märkinud välja lühemaid pause. Pikemad pausid kui 2 sekundit, mis võivad antud uuringu kontekstis sisulist tähendust omada, said transkriptsiooni üles märgitud. Seejärel viisin läbi *in vivo* kodeerimise lähtudes uurimisküsimustest ning tõlkisin tähendustkandvamad tsitaadid eesti keelde.

Analüüsimeetod

Andmekogumise käigus lindistasin kõik intervjuud ning transkribeerisin need kohe peale intervjuude toimumist. Seejärel kodeerisin transkriptsioonid ning moodustasin kategooriad lähtudes uurimisküsimustest. Kategoriseerimisel olin avatud ka uute teemade esilekerkimisele.

Kogutud andmete analüüsimiseks kasutasin suunatud sisuanalüüsi tuginedes uurimisküsimustele. Sisuanalüüs on meetod, mis võimaldab eraldada tekstist asjakohased järeldused, tuginedes otseselt inimestevahelises interaktsioonis väljaõeldule (Weber 1990). Suunatud sisuanalüüsi eesmärgiks on kinnitada või edasi arendada teoreetilist raamistikku. Olemasolev teooria või senised uurimused aitavad teha oletusi huvipakkuvate muutujate ja nende vaheliste suhete kohta. (Laherand 2008: 292)

Uurimuse eetilise aspekt

Uurimuse jaoks sobivate noorte kontaktide saamise järgselt tutvustasin igähele uuringu sisu ning küsisin nõusolekut uuringus osalemiseks. Intervjueeritavate nimed on asendatud pseudonüümidega ning praegune elukohalinn on jäetud mainimata. Kuna tegemist on rahvusvahelise programmi õpilastega, keda on Eestis üpriski vähe, on asukohamaajärgne äratuntavus võimalik, kuid kuna indiviidi taust on lõimumise osas oluline tegur, ei ole võimalik mul intervjueeritavate päritolumaad välja toomata jätta. Intervjuus osalejate ütlused on esitatud muutmata kujul, kuid vähene erinevus algsest on ühest keelest teise tõlkimise tõttu võimalik.

Uurija refleksiivsus

Kvalitatiivse meetodi juures on minul kui intervjuu läbiviijal suur tähtsus, kuna vestluste käigus osalen samuti tähenduste loomise protsessis. Seega mõistsin, et oma suhtumise ja reaktsioonidega avaldan mõju intervjuude kulgemisele.

Enne esimeste intervjuude läbiviimist tundsin kergelt hirmu eesootava osas ning arvan, et see takistas mõnel määral esimese kahe intervjuu puhul mitmete teemade arendamist. Transkribeerimisel tunnetasin seega ära mitmete teemade avanemise, millest aga intervjuu käigus ei osanud kinni haarata ning küsisin selle asemel küsimusi, mille olin eelnevalt välja mõelnud. Peale esimesi intervjuusid tundsin end palju julgema ja enesekindlamana ning usun, et seetõttu arenesid minu hinnangul viimased neli intervjuud palju paremini.

Intervjuude käigus kasutasin aktiivse kuulamise meetodeid, et noored oma kogemusi võimalikult põhjalikult kirjeldaksid. Kuid kuna olen eestlane ja kui näiteks kuulsin positiivsetest näidetest eestlaste suhtumise kohta, mainisin, et mul on hea meel kuulda, et respondendil on hästi läinud. Sellised väljaütlemised võivad aga intervjueeritavat kallutada rääkima pigem seiku, mis ärgitavad minus kui vestluspartneris häid emotsioone. Noored tõid

siiski välja mitmekülgeid kogemusi, mis osutab sellele, et nad olid intervjuude ajal avatud oma kogemusi jagama.

III Arutlev analüüs

Analüüsi aluseks on intervjuude käigus kogutud andmed ning lähtub uuringu alguses püstitatud uurimisküsimustest. Analüüsis lahkan, millised olid noorte esimesed kogemused siia tulles, millist abi ja kellelt nad said kohanemiseks. Seejärel uurin kuidas toimub suhtlus kohalikega, milline on eestlaste suhtumine noortesse sisserändajatesse ning kuidas näevad noored Eestit võrrelduna oma päritolumaaga. Analüüsi käigus arutlen, mida tähendavad saadud uurimistulemused Eesti kontekstis.

Uuringus osalenud noored on kõik erineva taustaga. Samuti erinevad siiatulemise põhjused. Siia on tulnud nii seepärast, et vanemad on siin tööd saanud või õppimise eesmärgil omaette, kuna kodumaa hariduslikud väljavaated on siinsetest kehvemad. Eestisse elama asumise erinevad põhjused mõjutavad noorte suhtumist ning seda kuidas ja kui palju kohalikus elus aktiivselt osaletakse.

Esimesed kogemused

Esimeste kogemuste puhul on olukordi ja tegureid, mis siia tulemist lihtsustavad või vastupidiselt keerulisemaks muudavad. Üheks suurimaks suunakujundajaks on sealjuures päritolumaa (Kriger, Tammaru 2011). Mida suurem on selle kultuuriline erinevus Eestist, seda raskem on alguses kohaneda. Samuti on oma osa sellel, kas ja milline on olnud eelnev kokkupuude Eestiga. Näiteks Lovisa oli enne siia kolimist käinud Eestis talvel, kui kõik oli hall ning seega ei jäänud talle Eestist head muljet. Selle põhjal, mida ta tol korral Eestis nägi, pidas ta Eestit imelikuks ning ei olnud siia tulles õnnelik. Lisaks sõltus neiu siia kolimine tema vanematest ning tema oli sunnitud kaasa migreerima, mistõttu ei tulenenud Eestisse elama asumine tema jaoks otsest kasu.

Denis toob välja, et tema jaoks oli Eestisse tulemine esmalt šokeeriv, kuna lisaks eesti keelele ei osanud ta siis veel ka korralikult inglise keelt, mis tegi ümberringi toimuvast arusaamise keeruliseks. Kuna Denis räägib emakeelena vene keelt, suhtles ta alguses nendega, kes samuti seda oskasid ning nii sai ta järk-järgult ingliskeelsele suhtlusele üle minna ning seejärel edasi juba teiste klassikaaslastega suhtlema hakata. Endaga sarnase kultuuritaustaga inimese leidmine lihtsustab esmast kohanemist, sest võimaldab teataval määral sarnaselt edasi käituda, suhelda ning muudab kohanemisprotsessi sujuvamaks. See annab kinnitust Krigeri ja

Tammaru (2011) väljatoodule, et Venemaalt tulnutel lihtsustab Eestis toime tulla ühine minevik, suur kohalik vene kogukond ning vene keele oskus.

Zofial olid esmased kogemused uues koolis teistsugused, sest õppetöö toimus lisaks rahvusvahelistele õpilastele koos eestlastega. Olgugi, et tüdruk räägib inglise, vene ja veidi saksa keelt, siis eesti keele oskuse puudumise tõttu tundis ta end kohati väljajäetuna.

„Alguses ei olnud mul lihtne, sest mu klassis on enamus eestlased ja pauside ajal või muidu vesteldes räägivad nad eesti keeles niiet ma lihtsalt istusin seal ja pilgutasin. See oli imelik ja ma tundsin end kuidagi süüdi ma ei tea miks (..) et ma ei oska eesti keelt.“

Samas, kõige esimene kohtumine oma klassikaaslastega tekitas Zofias tunde, et ta on väga teretunud. Kogu situatsioon leidis aset rongis ning kuna Zofia ei osanud alguses kuidagi olla ega teadnud kuhu istuda, tundis ta end imelikult. Kuid kui uued klassikaaslased talle seejärel selle osas abi pakkusid ning temaga rääkima ja väga suure uudishimuga tema elu kohta pärima hakkasid, tundis Zofia, et temast hoolitakse ning see tekitas temas hea tunde.

„Mu elu oleks teistsugune kui nad poleks mind nii hästi vastu võtnud. Ma oleks sotsiaalne kõrvaleheidetu või midagi sellist“.

See annab tõestust, et uuel suhtlusringkonnal on noore kohanemise mõjutamises oluline roll. Inimesed, kellega igapäevaselt kokku puututakse ning kellega koos enamik oma päevast mööda saadetakse, determineerivad paljuski selle, kuidas noored end siin tunnevad.

Kuigi pea kõik noored tunnistasid, et alguses oli raske, siis mõne aja pärast, kui oma klassikaaslastega rohkem suhtlema hakati või omale siin sõbrad leiti, muutus kõik kergemaks. Lisaks olid näiteks Tallinnas olid kõik 10. klassi alustavad välismaalt tulnud noored äsja saabunud ning seega samas situatsioonis, mistõttu mõisteti teineteise olukorda paremini ning näiteks Andriuse sõnul lihtsustas see tema jaoks olukorda. Toodi välja, et kooli personal oli ja on väga lahke ja abistav ning see muutis siiatuleku palju mõnusamaks. Seega, lisaks päritolumaale ja sellest tulenevale suurele või väikesele kultuurierinevusele määratlevad siiski inimesed, kellega peamiselt kokku puututakse selle, millised on esimesed kohanemise kogemused.

Mõne noore sõnul ei hakanud nad kohe alguses kellegagi suhtlema, mis tulenes nende sõnul nende kummalisest iseloomust või vähesest sotsiaalsusest. Nende kirjeldatu põhjal tundus, et ka nende esimesed kogemused ei olnud eriti positiivsed. See võib viidata Fangeni (2010) väljatoodule, et selleks, et mitte saada teiste poolt väljajäetuks, arvavad noored end ise grupist

välja. Tunne, et nad on otsuse grupist väljas olla teinud ise, muudab olukorra talumise lihtsamaks. Taoline enese väljaarvamine pidurdab edaspidi aga uute suhete tekkimist ning muudab kohanemise uuel maal keerulisemaks.

Abi kohanemisel

Noorte öeldust selgus, et eelnevalt ei valmistunud keegi Eestisse elama tulekuks otseselt ette. Eestisse kolimise järgselt aitasid noortele uue eluga tutvumisel kaasa kas vanemad või uued kohalikud sõbrad.

Andrius aga erines teistest veidi ning tema sõnul polnud Eestis võrreldes Leeduga midagi peale uue keele ja võõra linna, mis eraldi tähelepanu ja tutvustamist oleks vajanud, seega ei tundunud tema üldse, et ta abi oleks vajanud. Uue eluga tutvumise asemel valis ta pigem suhtlemise vanade sõpradega, kes temast Leetu maha jäid.

„Ma olin veidi antisotsiaalne, rääkisin oma vanade sõpradega palju ja ei käinud palju kodust väljas.“

Kuna praegused tehnilised võimalused teevad ükskõik kellega kus suhtlemise lihtsaks, saavad noored oma kodustega kergesti edasi suhelda ning seepärast ei tähenda uude riiki kolimine vana elu ja sõprade hülgamist. Samuti aitab see vähendada koduigatsust ning võimalus oma seniste lähikondlastega kergesti ühendust võtta annab noortele võimaluse oma kogemust jagada. Lisaks võimaldab tehnoloogia otsida kiirelt mõnda vajaminevat sõna või muud sorti vajaminevat teavet. Taolised abimeetmed takistavad noore infosulgu sattumist.

Hoolimata sellest, et Andrius ei käinud alguses kodust väljas, oli tema jaoks siin uue eluga harjumine lõbusaks kogemuseks. Kui ta kohalikuga ei inglise keele ega vene või eesti keele natukesega suheldud ei saanud, kasutas ta kehakeelt, mis üldjuhul kõik situatsioonid naljakaks muutis. Inimese positiivne meelestatus enese antud olukorda aitab nii mõnestki keerulisest kohast üle.

Zofial aitasid alguses kohaneda tema vanemad. Kuna neiu isa on samuti Tartus koolis käinud, tunneb ta linna ja oskab eesti keelt, mistõttu sai ta oma tütrele esimesel kuul mitmeid nõuandeid ja näpunäited anda. Zofia vanemad aitasid temal linna avastada ning näitasid ära tähtsamad kohad ning kust ta omale vajalikke asju hankida saab, et tütar peale vanemate Gruusiasse tagasi pöördumist iseseisvalt hakkama saaks.

„Nad jalutasid mu iga päev kooli. See oli väga väga imelik (naerab) ja lõpuks (..) päev päeva järel nad hakkasid koju jääma ja nii mina harjusin kooli kõndimisega.“

Tüdruku harjutamine iseseisva eluga uues linnas oli tema jaoks küll veidi veider, kuid vanemate abi andis Zofiale edaspidiseks hakkamasaamiseks hea ettevalmistuse.

Jenniferil ja Lovisal aitasid linnaga tutvuda nende eestlastest klassikaaslased. Lovisa vanemad ei saa tüdruku sõnul nende ümber toimuvast siiani väga aru ning kohalikest elanikest sõprade omamine on tema elu siin tunduvalt lihtsustanud. Eestlastest sõbrannad kutsuvad Lovisa ja Jennifer alati kaasa, kui nad midagi uut ette võtavad. Võimalus kasutada kohalike abi on uue elaniku jaoks väärtuslik võimalus, kuna ilmselt ei oskaks keegi teine paremini kohalikku elu lahti seletada.

Samas tunnistavad noored, et on ette tulnud olukordi, kus nad on vajanud võõraste inimeste abi, kuid on kartnud nende poole pöörduda ning on seda teinud pigem viimases hädas.

„Ma seisin viis minutit segaduses enne kui ma nii-öelda võtsin oma julguse kokku, et kellegi käest abi küsida.“

Julgus võõraste poole küsimustega pöörduda on aga ajapikku suurenenud ning enam ei kardeta kohalike poole pöördumist, sest noorte sõnul on normaalne hädas olles abi paluda. See näitab, et on vaja teatud arusaama tekkimist endast, et sa oled nüüd uues kohas ja uues olukorras, mis võib kaasa tuua oma seniste käitumismaneeride mõningase muutmise.

Suhtluskeel

Noorte erineva tausta tõttu valitakse kohalikega suhtlemisel erinevaid keeli. Nii räägivad näiteks Anastasia ja Denis pigem vene keeles ja ülejäänud inglise keeles. Suhtlemisel lähtutakse eelkõige konkreetsest vestluspartnerist ning kõik noored on kogenud, et nooremaealistel pole probleemi inglise keeles rääkida, kuid vanemad inimesed ei pruugi seda keelt nii hästi vallata. See kinnitab Vihalemma (2011) väljatoodut, et inglise keele ja vene keele oskus on vanusegruppide vahel vastupidine – rohkem noori oskab inglise, rohkem vanemaalisi aga vene keelt. Lovisa toob välja:

„Aaa jaa noh tavaliselt inglise keel on okei, et ma saan käia linnas ja rääkida inglise keeles ja nii, aga kui on vanemad inimesed, siis nad ei pruugi inglise keelt rääkida ja siis nad (..) kui sa räägid inglise keeles siis nad ei taha sinuga rääkida või midaiganes (..) aga ma arvan, et enamuse ajast on see okei (..) noored inimesed on tavaliselt väga entusiastlikud kui saavad inglise keeles rääkida niiet hehe“

Anastasia ja Denis, kes valdavad nii vene kui inglise keelt, on kogenud erinevaid juhtumeid. Nad tunnistavad, et kuigi vene keele rääkimine on Eestis üpriski tavaline, siis kui nad vene keeles kõnelevad, reageerivad inimesed vahel arusaamatul kombel. Denis räägib ühest oma läbielatud situatsioonist:

„Ma rääkisin vene keeles ja ma ei tea võib-olla nad ei tahtnud minuga rääkida vene keeles või nad ei saanud minust aru ma ei tea vahel kui ma poest midagi ostan aa (..) ma räägin nendega vene keeles, aga inimesed räägivad minuga eesti keeles nagu nad saavad minust aru aga ei räägi.“

Vene päritolu noored on teadlikud eestlaste-venelaste vahelistest keerulistest suhetest ning olgugi, et suur vene kogukond Eestis teeb suhtlemise vene keeles lihtsamaks, siis suhtumine venelastesse paneb noored keerulistesse ja mõnikord ka arusaamatutesse olukordadesse. Nii valitakse suhtlemiseks vene keele asemel tihti pigem inglise keel.

Kuid ka vaid inglise keelt kõnelevatel noortel on olnud juhtumeid, kus inimesed lihtsalt jäävad otsa vaatama nagu nad ei mõistaks või ignoreerivad teises keeles rääkijat. Siis proovitakse inimestele muul moel selgeks teha, et just nendega räägitakse – näiteks kasutatakse oma omandatud eesti keele sõnavara või kasutatakse kehakeele abi.

Inglise keele kõnelejate hulk on aga väga suur ning Jennifer toob välja, et talle öeldi, et saab siin inglise keeles inimestega suheldud, kuid sama oli öeldud talle ka Ungari puhul, kus ta elas enne Eestisse tulekut, kuid seal polnud see nii kerge kui on tema jaoks siin olnud.

„Mul on tunne, et nad on elevil kui saavad inglise keeles rääkida, vahel tundub, et nad on vihased ja ei taha minuga üldse rääkida, aga heh muidugi ma olen ju Eestis ja muidugi on neil selline reaktsioon.“

Noored tunnetavad oma positsiooni siin erinevalt ning ennast peetakse sageli mingil määral kohalikust kogukonnast väljaarvatuks. Enese taoline positsioneerimine võib küll noore jaoks aidata põhjendada eestlaseid ja nende käitumist, kuid enese tunnetamine selge immigrandina viitab sellele, et noor peab eestlaste suletust välismaalaste suhtes normaalseks käitumiseks.

Anastasia kardab, et tulevikus, kui ta räägib nii eesti, inglise kui vene keelt kõrgel tasemel saab temast nii-öelda Dahari-immigrant, kes räägib kõiki keeli segamini. Juba praegu räägivad mõned venelased tema tutvusringkonnast eesti-vene segakeeles ja ütlevad venekeelsete lausete sisse eestikeelseid sõnu, näiteks „mulgimanna“, „kurk“ või palub tema ema tal minna poodi ja osta „kala“ („Go to the market and buy some kala“). Samas aitab

keelte segamine kohaliku keele õppimisele kaasa, kuna peas loodavad seoseid kujuneb aja jooksul üha rohkem ning see soodustab uues keeles rääkima hakkamist.

Eesti keelt õpivad nendest kuuest noorest vaid Zofia, kes teeb seda iseseisvalt ning eraõpetajat plaanib võtta Anastasia, kellel on juba selged enamik eesti keele grammatikareeglitest, kuid vähese praktika ja puuduliku sõnavara tõttu räägib ta vähe eesti keelt ja seda pigem oma eesti sugulastega, kes ei mõista vene keelt. Ta küll tunneb, et tahaks pigem eesti keeles rääkida, kuid tema vähene sotsiaalsus pärsib seda.

Kuna kõik noored osalevad rahvusvahelises programmis, mille õpe on ingliskeelne, ei saa nad õppida algtaseme eesti keelt. Tartus on võimalus õppida 11. klassi tasemel eesti keelt, kuid selleks puudub mõlemal noorel vajalik keeleoskus. Keelt õpitakse pigem omaalgatuslikult tuttavate-klassikaaslastega suheldes nõ. tandemõppe meetodil, kus välismaalt tulnud noor õpetab inglise keelt ja eestlane eesti keelt vastu.

„Jaa mu klassivend teeb nii, et paneb mind harjutama mu aktsenti. Ma ei tea, kuidas see mul läheb haha nad ei ütle mulle, aga on hea olla kohas, kus räägitakse erinevaid keeli. Sa õpid ja see on lisaks veel sõnavara küsimus ja sõnad, mida sa (eesti keeles) tead on seoses sõnadega, mida sa (oma keeles) tead, sest näiteks kui ma oleksin Hiinas, ei saaks ma midagi aru isegi kui ma teaksin mõningaid nende sõnu aga siin saan ma juba mingite lausete tähendustest aru.“

See näide ilmestab taas inimeste vastuvõtlikkuse olulisust ja seda kui palju nende pidev abi uue elaniku jaoks olukorda parandada võib.

Igapäevaselt keele pealt kuulamine aitab õppida kindlaid sõnu, mida inimesed tihedamini kasutavad. Näiteks Zofia sai teada oma lemmiksõna „muidugi“, kuna tema klassikaaslane kasutas seda igas lauses. Kui ükshaaval sõnu niimoodi meelde jätta sõltuvalt kontekstist, kujuneb välja seostatud süsteem ning kuulamine on seega produktiivne tegevus. Zofia arvabki, et koolis ei olegi tundides testide abil võimalik keelt õppida, vaid see saab toimuda ainult keelekeskkonnas.

Ülejäänud noored oskavad eesti keele põhilisi väljendeid nagu „tere“, „aitäh“, „vabandust“, „minu nimi on..“ jne. ning ei pea edasist õppimist vajalikuks, sest nad on siiani kogenud, et inglise keelega saab suheldud ning kuna nad ei plaani siia kauemaks kui kooli lõpetamiseni elama jääda, tundub eesti keele õppimine mittetarviliku ettevõtmisena.

Kui aga on vaja eesti keeles rääkida, kasutatakse oma kohalike tuttavate abi või tehnikat, mis vajaliku üldjuhul kiiresti tõlgib. Jennifer toob näiteks olukorra poes:

„Olime isaga poes ja isal oli telefon käes ja me tahtsime vist kõrvitsat osta või midagi ma täpselt ei mäleta, aga me ei leidnud seda ja siis tal oli tõlkeprogramm ja ta proovis sõna leida, aga ta hääldas seda nii valesti ja siis see naine oli nagu mul ei ole õrna aimugi, millest te siin räägite.“

Anastasia aga tunneb, et tema enda iseloom takistab tal inimestega suhelda. Ta näeb oma kohalike tuttavate pealt nende elu ja kuidas nemad teiste inimestega suhtlevad ning tunneb, et kuna ta ise pole nii suhtlemisaldis inimene, jääb ta ilma erinevatest sõprussuhetest ning see ei meeldi talle.

„Ma arvan, et minu jaoks oleks palju lihtsam eesti keeles rääkida ja seeläbi siin sulaneda kui ma oleksin rohkem sotsiaalne, sest mul on üks vene tuttav ja ta on väga jutukas ja ta räägib mulle oma perekonnast ja oma sõpradest ja ma olen nii kade, sest see on tema jaoks nii lihtne. Siin on eestlane ja siis seal on venelane ja seal on inglise keelt kõnelev isik ja ta räägib kõigiga ja on õnnelik ja sõbralik (..) mina mitte hehe.“

Meetodeid kohalikega suhtlemiseks on erinevaid ja jutud saavad räägitud, vahel võib-olla tuleb olla veidike leidlikum, et olukorrale lahendus leida. Kui asi pole just kohalike suhtumises, saavad noored Eestis kohalike inimestega räägitud küll.

Kohalike suhtumine

Sihtriigi inimeste sõbralikkus ja tolerantsus sisserändajate suhtes määratleb suures osas noorte kogemused. Intervjuudest selgus, et enamasti on inimesed väga sõbralikud ning kokkupuuted kohalikega on suuremas osas positiivsed. Inimesi kirjeldatakse väga rahulike, vaoshoitute ning mitteärrituvatena. Samuti selgub noorte jutust, et inimesed on enamasti nende suhtes tolerantsed ning, eriti noored, on elevil, kui teist keelt kõnelev inimene nende poole pöördub.

Anastasia ja Zofia tõid välja, et kuigi nad on teadlikud eestlaste ja venelaste vahelistest keerukatest suhetest, ei ole nad enda peal veel kogenud, et nendesse otseselt halvemini suhtutaks kui nad vene keeles räägivad.

„Ma olen kuulnud, et eestlased põlgavad venelasi, aga ma oskan vene keelt ja kasutan seda vahel kui ma olen kaubanduskeskuses näiteks ja nad ei muuda kuidagi oma suhtumist minu suunas. Nad on nagu jah (...) nagu enne, enne kui nad teadsid, et ma olen välismaalane ja ei räägi eesti keelt“.

Anastasia on vaid oma vene rahvusest tuttavatelt kuulnud, et erinevaid lugusid eestlaste ja venelaste vahelistest konfliktidest ning näeb nende pealt, kuidas nad räägivad vahel eestlastest

halba. Talle aga selline suhtumine ei meeldi ning tal on oma vanaema pärast vahel tema natsionalistlike vaadete ja sellest tulenevate juttude pärast piinlik. Oma eakaaslastes ei näe ta aga mingit vaenulikkust ning ta arvab, et sellised hõõrdumised on mööduvad. Veel on ta tundnud, et tema eakaaslased ei suhtu temasse kui venelasesse, vaid kui ühte neist endast, kelle taust ei mängi temaga suhtlemisel rolli. See näitab taas, et vähene sallivus on teistsugustesse just pigem vanemaealiste seas ning nagu Kriger ja Tammaru (2011) välja tõid, siis näib prognoos, et suhtumine uusimmigrantidesse muutub positiivsemaks kui üldine kultuuriline avatus kasvab praeguste noorte seas juba kinnitust leidnud olevat.

Negatiivseid kokkupuuteid on noortel olnud just eakatega. Probleemiks osutub ühise keele mitterääkimine või ei soovi isik lihtsalt noortega rääkida. Jennifer toob välja:

„Vanad inimesed (..) nad tunduvad nagu vihased. See kõlab õelana, aga ma ma ei oska seda muidu öelda, kui niimoodi kõlavana. Nad tunduvad olevat täiesti mittehuvitunud inglise keeles rääkimisest ja kõik see võib olla nende käitumine traditsioonide järgi või ma ei tea.“

Lähtudes intervjuueeritavate taustast, siis nende kirjeldatud kogemuste põhjal ei tundu siin tegemist olevat Fangeni (2010: 149) poolt väljatooduga, et inimesed ei oska teisest kultuurist pärit inimesega suhelda ning selleks, et mitte midagi valesti teha, ei tee nad midagi, mis migrandi jaoks võib olla palju haavavam kui vale pöördumine. Noorte kirjeldused oma kogemustest viitavad siin pigem mõnede eestlaste ignorantsusele teisest rahvusest inimeste vastu.

Oma küllaltki lühikese siin elatud aja jooksul on kõik noored jõudnud kogeda erinevat suhtumist eestlaste poolt tulenevalt valitud keelest. Inglise keelt kõnelevate noorte jaoks on lihtsam suhelda nooremate inimestega, kuid kokku on puutunud ka inimestega, kes ei soovi teiselt maalt pärit inimestega suhelda. Vene keelt oskajatel on küll vähem probleeme vanemate inimestega suhtlemisel, kuid vene keeles rääkimise tõttu on nad tundnud teistsugust suhtumist enda suhtes, mis põhineb eestlase-venelaste vahelisel konfliktil.

Eesti noorte jaoks

Intervjuude käigus andsid noored Eestile erinevaid tähendusi. Nende jaoks, kes siia kauaks ei plaani jääda, on see lihtsalt tore maa, kus on vahel küll veidi liiga külm ja kus talv ei tundu lõppevat (intervjuud toimusid aprilli alguses, kui lumi alles sulas). Zofia kartis enne siia

elama tulemist, et satub uuele planeedile, kuid tema ja mitmete teiste jaoks polnud siinse eluga raske harjuda. Tartu noored kiidavad linna atmosfääri, mis olevat kui tarkust täis.

Eesti tähendus sõltub paljuski ka noorte taustast ning võrdlusest kodumaa või varasemate elukohtadega. Näiteks Jenniferile, kes on elanud mitmetes erinevates riikides, tundub Eesti hoopis millegi teistsugusena tema varasematest elukohtadest.

Zofia jaoks on Eesti palju turvalisem kui tema kodulinn Gruusias. Siin julgeb ta õhtuti ringi käia ega karda oma ohutuse pärast. Samuti ei ole siin nii palju tegevusetuses inimesi tänavatel. Tema kodukohas olid pidevalt jõugud ja kambad tänaval ning nad päevad läbi olid seal ja ei teinud midagi ning seetõttu tunneb tüdruk, et on siin palju paremas keskkonnas. Tema kodumaal ei suhtunud teistsugustesse hästi ning taolised inimesed arvati kohe välja. Zofia on kristlane ning ta on kogenud erinevat suhtumist usklikesse ja mitteusklikesse oma kodumaal ja Eestis.

„No minu maal (..) kui vestluses kerkis esile, et minu sõbrad on nagu ateistid, küsis ta et kas nad on siis satanistid ja ma olin nii et ei ja seal nad nagu on automaatselt satanistid kui nad on ateistid ja mulle ei meeldinud see ja siis ta ütles seda edasi ja mul oli raske teda kuulata ja enamasti minu sõprade pärast sest sellel ei ole tegelikult vahet (..) ma ei arva, et inimest peaks hindama selle järgi jah.“

Noored, kellega grusiinlanna Eestis läbi käib, on erineva kultuuritaustaga inimeste suhtes tolerantsemad kui kodumaal ning pidev kodumaaga võrdlemine tüdruku jutus annab aimu, et ta on siinse ühiskonnaga väga rahul. Kuna Gruusias on tema jutu järi palju kehvem olukord mitmetes eluvaldkondades, on Eesti tema jaoks kui võimalus elada paremates tingimustes ja paremate võimalustega. Massey jt. (1993) järgi on uue elukoha valikul oluliseks kriteeriumiks eeldatavalt saadav suurim kasu. Zofia on tulnud siia õppimise eesmärgil siinse parema hariduse tõttu ning tema antud tähendustest Eestile on selgelt mõista, kui rahul ta oma olukorraga on.

Kohaliku kultuuri tarbivad vaid noored, kes siia elama plaanivad jääda. Läbirändajad on küll Eesti peal veidi ringi reisinud, kuid mainivad, et nad saavad nii vähe kohaliku eluga tutvuda, kuna neil on koolis nii palju õppida, et nad ei jõua muuga tegeleda. Olgugi, et gümnaasiumiastmel on õppetöö intensiivne, tundub see olevat pigem hea vabandus nende huvipuudusele Eestis toimuva vastu. Anastasia, kes on plaaninud oma tulevikku Eestiga siduda aga loeb palju ning talle meeldib väga Eesti kirjandus:

„Ma tegelikult loen väga palju, sest lugemine on minu hobi jah ma armastan raamatuid ja ma loen Kivirähku, Tammsaaret ja põhimõtteliselt kõiki, kellele ma saan käe peale panna, aga ma ei saa eesti keelest veel nii hästi aru, et ma saaks lugeda, mida inimesed veel teistesse keeltesse tõlkinud pole, aga ma proovin jaa mulle meeldib väga Kivirähk.“

Eesti kirjanduse kui kohaliku kultuuri ühe osa austamine aitab noorel mõista paremini siinset ühiskonda, sest üldjuhul on Eesti autorid (ka just eelpoolnimetatud) hästi ära tabanud nii eestlaste loomuse kui kajastanud ajaloolisi sündmusi, mis eestlaste olemust on mingil moel mõjutanud.

Kõik noored on plaaninud jääda siia vähemalt kooli lõpetamiseni. Need, kes soovivad siit kohe peale kooli lõppu lahkuda, planeerivad oma õpinguid jätkata mõnes Euroopa ülikoolis või oma kodumaal. Kodumaale naastakse, kuna seal ootavad omaksed. Euroopa ülikooli kasuks otsustas näiteks Denis seetõttu, et tema arvates on sealsed ingliskeelsed programmid parema tasemega kui siinsed. Seega otsib noor veel võimalusi, et oma migreerumisest maksimaalset kasu saada.

Zofia, kes on tulnud siia õppimise eesmärgil ning plaanib Eestisse ka edasi elama jääda, põhjendab oma otsust sellega, et ta juba õpib eesti keelt ning siia oleks tore elama jääda, kuna talle meeldivad siinsed inimesed rohkem kui tema kodumaal. Tulevikuplaanide osas erinevad noored selgelt päritolumaade alusel. Kui kodumaa on Eestiga võrreldes parem, soovitakse siit lahkuda, kui kehvamate tingimustega, eelistatakse siia jääda.

Uusimmigrandid Eestis

Järgnevas alapeatükis annan ülevaate kuue intervjuueeritava kogemustest tulenenud huvitavamatest erisustest, mis näitlikustavad uusimmigrante Eestis ja nende kohanemisviise. Eesti eluga kohanemine on kõigi noorte jaoks alles käimasolev protsess. Siiski on selgelt tunda nende, kes siia jääda plaanivad või vähemalt seda kaaluvad ning läbirändajate erinevust oma praegusesse olukorda suhtumises ja sellest tulenevate käitumisstrateegiate valikutes.

Kuna kõik noored õpivad ingliskeelse programmi järgi, on nende kohanemine toimunud järkjärguliselt ja sujuvamalt, kuna nad on saanud rääkida vähemalt kooli tasandil inimestega inglise keeles. Kool on ka üks olulisi institutsioone, mis ei lase noorel sattuda täielikku isolatsiooni (Fangen 2010). Igapäevane õppetöö ning sarnases olukorras olevate noortega kokkupuude on võimaldanud neil integreeruda institutsionaalsel tasemel (Williams jt. 2002).

See kehtib kõigi kuue noore puhul olenemata nende siin viibitud ajast või päritolumaast. Kultuurilisel tasemel on aga lõimumise ulatus noortel erinev.

Läbirändajate Jenniferi ja Lovisa jaoks on siin tore, kuid nad suhtuvad Eestis toimuvasse pealiskaudselt, ilma liigse süvenemiseta. Neil on tegelikult kohalikest eestlastest sõbrannade abil võimalus siin kergemini kohaneda, kuid nad ei tunne selle vastu huvi ega osale seetõttu kohalikus elus, tuues põhjuseks, et neil pole kooli tõttu selleks aega. See kinnitab Kikase (2010) kirjeldust läbirändajate huvide kohta, mille järgi on nende esmaseks prioriteediks pigem konkurentsivõimeline haridus ja uue kultuuri kogemise positiivsus ja avatus. Nad loovad siin elatud ajast omale toreda kogemuse, kuid kuskil mujal on nende jaoks parem, mistõttu pole siin kohanemine nende jaoks rohkemat pingutust väärt.

Denis, Anastasia ja Zofia on tulnud Eestisse madalama arengutasemega maadest ning nad on kolinud siia õppimise eesmärgil, et kindlustada omale seeläbi parem tulevik. Nad on palju rohkem pühendunud end siinse eluga kurssi viimisele ja pingutavad erineval moel selleks, et end siin mingil moel sisse seada. Denis on valinud omale selleks vene rahvusest inimesed ning sulandub seeläbi pigem vene kogukonda Eestis. See on tal hästi õnnestunud ning sellele aitab kaasa rohkearvuline vene kogukond Eestis (Kriger, Tammaru 2011). Teisalt, kuna Denis plaanib peale gümnaasiumi lõpetamist edasi õppima minna mõnda Euroopa ülikooli, ei ole ta kohanenud selles mõttes, et oleks mingil määral omaks võtnud Eestile omast kultuuri, vaid ta piirdub kohalike venelastega suhtlemisega. Denisi kohanemisviis muudab toimetulemise uues riigis tema jaoks lihtsamaks, kuna ta suhtleb edasi sarnase kultuuritaustaga inimestega (Chiang, Yang 2008).

Andrius põhjendab vähest koolivälisist elu oma imeliku iseloomuga ja on kohalikus elus osalemise asemel valinud suhtlemise oma Leetu jäänud sõpradega. End sellisel moel siit välja arvamine on samuti üks kohanemisviisist, kuid see viis annab mõista, et noor ei leia omale Eestis suuremat toetuspinda kui kool ja peab leidma muid viise, et end siin hästi tunda. Tänapäeva tehnika võimaldab tal kergesti ühenduses püsida kodumaale jäänud inimestega ning minu meelest võiks ära kasutada seda, et noored nii palju tehnikat kasutavad. Näiteks võiks kas või pagulaste puhul kasutatav kohanemisprogramm olla kättesaadav laiemalt, et noored oleksid teadlikumad Eestist ning ehk see ärataks neis ka huvi koolivälises elus osaleda.

Anastasia jaoks jääb Eesti eeldatavasti pikaks ajaks tema elukohaks ning seega on tema motiveeritus siin kohaneda kõrge. Tutvudes Eesti kirjandusega ja proovides teha muid eestipäraseid asju, üritab ta olla nii eestlane kui suudab, kuid tulenevalt venelaste-eestlaste konfliktsest suhtest arvab ta end kohalikust kogukonnast välja põhjendades seda oma väheste sotsiaalsete oskustega. Kuna tema lähikondlased kannavad eesti-vene vastuolu edasi, ei ole tema otsus samastada end just eestlastega antud kontekstis kerge, kuna nii jääb ta marginaalseks mõlemas kogukonnas (Orellana jt. 2001: 583). Selle otsusega on ta aga näidanud, kuhu soovib kuuluda ning see käitumisstrateegia kohanemise edukuse mõttes väga oluline. Integratsiooni arengukavadega soovitakse teisest rahvusest inimeste suuremat osalust kohalikus elus, kuid see on erinevate rahvuste vaheliste suhete tõttu väga keeruline.

Noorte kogemuste põhjal on tajutav, et läänest tulnutesse suhtutakse paremini kui idast tulnutesse. See võib viidata sellele, et eestlased aktsepteerivad siin neid, kes tulevad siia ühiskondadest, kus on väärtused, mis aitavad ka Eesti ühiskonda uuendada nõ. läänelikul moel. Idast tulnud aga võivad mõnel määral kanda edasi nõukogudeaegseid väärtusi, mille eestlased maha soovivad jätta. Esimese lõimumisteemalise arengukava järgi väljendub integratsioon kohalike tasandil tõrjuva hoiaku taandumises etniliste vähemuste suhtes mitmekultuurilise ühiskonnamudeli tunnustamise kontekstis ning hirmu vähenemises oma rahvusliku identiteedi ja kultuuriruumi säilimise suhtes (Integratsioon... 2000). Eestlased tunnevad, et vene kogukond nõrgestab endiselt eestlaste identiteeti ning see mõjutab nende suhtumist ida poolt pärit noorte uusimmigrantide vastu, mistõttu kogevad veel nemadki sallimatust enda suhtes. Selline suhtumine viitab aga kohalike endi puudulikule osalusele integratsiooniprotsessis.

Nii esimeses kui ka 2008-2013 aasta lõimumiskavas on eesmärgiks seatud eesti keele oskuse paranemine nende seas, kelle emakeel ei ole eesti keel. Keel on oluline faktor kohaliku kultuuri mõistmisel ja siin tegutsemisel, kuid samas ei ole noortele automaatselt kättesaadavad võimalused keele õppimiseks neile vajalikul tasemel. Ka 2007. aastal avaldatud uuringu „Uusimmigrandid Eesti haridusasutuses“ tulemustest selgus, et koolid ei ole rahul kõrgemate institutsioonide tegevusega ning enamik ülesannetest on jäetud just kooli kanda, kuid puudu on selleks vajalikud ressursid. Uusimmigrantidest noortega seonduva osas näib neile mitmekülgsed võimaluste pakkumine olevad osati puudulik, mis tuleneb ilmselt nende väikesest arvust Eestis.

Noored, kes soovivad Eestisse ka peale kooli lõpetamist jääda, sooviksid ka juba praegu eesti keelt õppida, kuid teiste võimaluste puudumise tõttu peavad nad seda iseseisvalt või sõprade abil tegema. Leian, et võimalused keeleõppeks peaksid uusimmigrantidest noortele lisaks kohanemisprogrammile samuti automaatselt kättesaadavad olema. See teeks noorte jaoks siin kohanemise palju kiiremaks ja tõhusamaks. See aitaks omakorda täita esialgseid „Lõimuv Eesti 2020“ arengukava eesmärke, kuna kultuuri ja keele tundmisel osaleksid noored suurema tõenäosusega aktiivsemalt kohaliku elu tegevuses, mis aitaks parandada nende siinset elukvaliteeti ja see edendaks kultuurilist mitmekesisust Eesti ühiskonnas. Uurimuses osalenud noored saavad hetkel Eestis küllaltki hästi hakkama, kuid tingimuste paranedes võiks nad olla veel rohkem kaasatud, mille läbi oleks nende toimetulek ja seeläbi saadavad kogemused veel paremad.

Kokkuvõte

Antud bakalaureusetöös uurisin gümnaasiumiealiste uusimmigrantide kogemusi kohanemisel Eesti ühiskonnas. Kuus poolstruktureeritud intervjuudes osalenud noort olid erineva päritolumaa ja erineva tulevikusihiga ning samuti erinesid nende Eestisse elama asumise põhjused. Siia oldi tulnud kas seetõttu, et vanem(ad) asusid siin tööle või õppimise eesmärgil. Kõikide erinevate kohanemist mõjutavate tegurite tõttu olid kuue noore kogemused küllaltki erinevad, omades siiski ka mõningaid sarnaseid jooni.

Noorte kogemused olid suuremas osas positiivsed, seda eelkõige seetõttu, et igapäevaselt suheldakse rohkem noorte inimestega, kes on sisserändajate suhtes tolerantsemad. Eestis kohanemisel mängivadki suurimat rolli kohalikud inimesed, kes determineerivad suuresti selle, milliseks kujunevad noorte kogemused. Inimeste poolt on tunda erinevat suhtumist sõltuvalt uue elaniku päritolumaast ja suhtlemiseks valitava keele osas. Noored valivad ise kohanemiseks ja oma praeguse olukorraga toime tulemiseks erinevaid meetodeid. Sõltuvalt siin kogetust esineb nii enese väljaarvamisest, aga ka siinses elus aktiivset osalemist.

Asukohamaa ja siiatuleku põhjus mõjutavad noori enim selle osas, kui palju soovitakse siinses ühiskonna elus osaleda ja kui palju selle nimel ise vaeva nähakse. Tulles madalama arengutasemega riigist, on noorel suurem ambitsioon siinses ühiskonnas kohaneda. Kõrgema arengutasemega riigist tulijaile jääb Eesti aga vaid „toredaks maaks“, kus vahepeal elatakse ning noored ei süvene kooliseintest väljaspool toimuvasse. Soovi korral siinses elus aktiivsemalt osaleda, tunnevad gümnaasiumiealised noored puudust kohanemist lihtsustavatest vahenditest, näiteks eesti keele algtaseme õppest, mis on aga antud sihtgrupi kontekstis integratsiooni- ja hariduspoliitika poolt vähese immigrantide arvu tõttu vajalikul tasemel korraldamata.

Kasutatud kirjandus

Adsera, A., McLanahan, S., Tienda, M. (2010) Migrant Youth and Children of Migrants in a Globalized World: Proposal for an International Research Network. Princeton Global Collaborative Research Fund.

Ashworth, P. (2002) The Origins of Qualitative Psychology. Qualitative Psychology. A Practical Guide to Research Methods. J. E. Smith (toim.). London: SAGE Publications. Lk. 4-25.

Bilsborrow, R. E. (1997) International Migration Statistics: Guidelines for Improving Data Collection Systems. Geneva: International Labour Office. 441 lk.

Chiang, L. N., Yang, C. S. (2008) Learning to be Australian: Adaption and Identity Formation of Young Taiwanese-Chinese Immigrants in Melbourne, Australia. *Pacific Affairs*, köide 81, nr. 2, lk. 241-258.

Eesti lõimumiskava 2008-2013. (2008) Kultuuriministeerium.
(<http://www.kul.ee/index.php?path=0x2x1424x1432> Vaadatud 05.05.2013)

Eesti Statistikaamet 2013. RVR09: Sisserännanud (Vanuserühm, aasta, sugu ning sünniriik).

Eesti ühiskonna integratsiooni monitooring 2008. (2008) Uuringuaruanne.
(http://www.meis.ee/raamatukogu?book_id=196 Vaadatud 07.05.2013)

Fangen, K. (2010) Social inclusion and exclusion of young immigrants. *Nordic Journal of Youth Research*, köide. 18, nr. 2, lk. 133-156.

Hess, B. B., Markson, E. W., Stein, P. J. (2000) Sotsioloogia. Tallinn: Külim. 316 lk.

IB Diploma Programme 2013. Miina Härma Gümnaasiumi koduleht.
(http://mhg.tartu.ee/index.php?option=com_content&view=article&id=353&Itemid=329
Vaadatud 24.04.2013)

Integratsioon Eesti Ühiskonnas 2000-2007 (2000) Integratsiooni Sihtasutus.
Kultuuriministeeriumi kodulehekülg (<http://www.kul.ee/index.php?path=0x2x1424x1432>
Vaadatud 08.05.2013)

Integratsiooni monitooring 2011. (2011) AS Emor, SA Poliitikauuringute Keskus Praxis, Tartu Ülikool. Kultuuriministeeriumi koduleht. (<http://www.kul.ee/index.php?path=0x2x1424>
Vaadatud 10.04. 2013)

International Baccalaureate 2013. Rahvusvahelise Bakalaureuse Organisatsiooni koduleht. (http://www.ibo.org/school/search/index.cfm?programmes=DIPLOMA&country=EE&region=&find_schools=Find Vaadatud 24.04.2013)

IOM Eesti 2013. Rahvusvahelise Migratsiooniorganisatsiooni Eesti esinduse koduleht. (<http://www.iom.ee/estco/> Vaadatud 16.04.2013)

Kikas, A. (2010) Kui kooli tulev laps on pärit teistsugusest kultuuriruumist. Eestisse saabujate, nende sõprade ja õpetajate koduleht tere-tere. (<http://www.teretere.eu/kui-kooli-tulev-laps-on-parit-teistsugusest-kultuuriruumist/> Vaadatud 08.05.2013)

Kruger, T., Tammaru, T. (2011) Uusimmigrantide kohanemine Eestis. *Eesti Integratsiooni monitooring 2011*. lk. 209- 226.

Laherand, M-L. (2010) Kvalitatiivne uurimisviis. Tallinn: Infotrükk. 384 lk.

Lõimuv Eesti 2020. (2012) Lõimumisvaldkonna arengukava koostamise ettepanek Vabariigi Valitsusele. Kultuuriministeeriumi koduleht. (http://www.kul.ee/webeditor/files/integratsioon/LYIMUV_EESTI_2020.pdf Vaadatud 05.05.2013)

Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrinoand, A., Taylor, J. E. (1993) Theories of International Migration: A Review and Appraisal. *Population and Development*, köide 19, nr. 3, lk. 431-466.

Orellana, M. F., Thorne, B., Chee, A., Lam, W. S. E. (2001) Transnational Childhoods: The Participation of Children in Processes of Family Migration. *Social Problems*, köide 48, nr. 4, lk. 572-591.

Passel, J. S. (2011) Demography of Immigrant youth: Past, Present and Future. *The Future of Children*, köide 21, nr. 1, lk. 19-41.

Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus. Riigi Teataja I, 10.07.2012, 20.

Rahvusvaheline Bakalaureuse organisatsioon (IBO) (2013) Haridus- ja Teadusministeeriumi koduleht. (<http://www.hm.ee/index.php?0511938> Vaadatud 24.04.2013)

Rannut, Ü. (2010) Uusimmigrantide kohanemine Eestis. IRI publikatsioonid. 50 lk. (http://www.integrationresearch.net/uploads/1/3/0/7/1307353/raamat_-_kult_kom.pdf Vaadatud 15.04.2013)

Recommendations on Statistics of International Migration. (1998) Ühendatud Rahvaste Organisatsioon. 1. revisioon. New York.

Smith, J. A. (2006) Qualitative Psychology. A Practical Guide to Research Methods. London: SAGE. 258 lk.

Uusimmigrandid Eesti haridusasutustes (2007) Uuringuaruanne. L. Kasemets (koostaja).
Mitte-eestlaste Integratsiooni Sihtasutus. Tallinn. 136 lk.

Uusimmigrantide lapsed Eesti haridusasutustes. Hariduspoliitilised põhimõtted ning
hariduskorraldus. (2004) Haridus- ja Teadusministeerium.

Vihalemm, T. (2011) Keelepraktikad, kollektiivne identiteet ja mälu. *Eesti integratsiooni
monitooring 2011*. lk. 113-156.

Weber, R. (1990) Basic Content Analysis. Sage Publications. 2. trükk.

Williams, L. S., Alvarez, S. D., Hauck, K. S. A. (2002) My Name is not Maria: Young
Latinas Seeking Home in the Heartland. *Social Problems*, köide 49, nr. 4, lk. 563-584.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Maarja Vollmer (sünnikuupäev: 05.03.1990),

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

„Uusimmigrantidest noorte Eesti ühiskonda integreerumise kogemused“,

mille juhendajaks on Judit Strömpl,

1. 1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1. 2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 03.06. 2013